

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 19.3.2007
COM(2007) 120 τελικό

**ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ**

**για την εφαρμογή της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ σχετικά με την προστασία των υδάτων από
τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης για την περίοδο 2000-2003**

{SEC(2007)339}

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου (εν προκειμένω «Η οδηγία για τη νιτρορρύπανση») για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης εκδόθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 1991.

Το άρθρο 10 της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποβολή έκθεσης προς την Επιτροπή, ανά τετραετία από την κοινοποίησή της. Η έκθεση αυτή πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικές με τους κώδικες ορθών γεωργικών πρακτικών, τις καθορισθείσες ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες (ZEN/NVZ), τα αποτελέσματα της παρακολούθησης των υδάτων, καθώς και περίληψη των συναφών με τα ανωτέρω πτυχών των καταρτισθέντων προγραμμάτων δράσης, σε σχέση με τις ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες.

Στόχος της παρούσας έκθεσης είναι η ενημέρωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την κατάσταση εφαρμογής της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση, βάσει του οικείου άρθρου 11. Στηρίζεται στις πληροφορίες που διαβίβασαν τα κράτη μέλη της ΕΕ-15 κατά την περίοδο 2004-2006 (τρίτη περίοδος αναφοράς 2000-2003) και συνοδεύεται από συγκεντρωτικούς χάρτες της πίεσης από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης, από δεδομένα σχετικά με την ποιότητα των υδάτων και από τις καθορισθείσες ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες. Ως εκ τούτου, στηρίζεται κυρίως στα στοιχεία της ΕΕ-15, προκειμένου όμως να φιλοτεχνήσει μια ευρύτερη εικόνα, περιλαμβάνει σκιαγράφηση των μέτρων εφαρμογής στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση.

2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΙΕΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ, ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Στη γεωργία, η τάση προς περαιτέρω αύξηση της έντασης και παραγωγικότητάς της κατά τη διάρκεια των περισσότερων από τα τελευταία δεκαπέντε έτη συνοδεύθηκε από σημαντική αύξηση της χρήσης, τόσο του ανοργάνου αζώτου (N), όσο και των φωσφορικών λιπασμάτων. Ωστόσο, από τα μέσα της δεκαετίας του '80, παρατηρήθηκε σταδιακή μείωση της κατανάλωσης λιπασμάτων και η τάση αυτή συνεχίστηκε στην περίοδο 2000-2003.

Σε επίπεδο ΕΕ-15, η μείωση που καταγράφηκε την περίοδο 2000-2003 σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο 1996-1999, ήταν της τάξεως του 6% για το άζωτο και του 15% για τα φωσφορικά λιπάσματα αντιστοίχως, με συνέχιση, το 2004 και το 2005, των πτωτικών τάσεων.

Αυξήθηκε, επίσης, ο αριθμός των ζώων την τελευταία πενηκονταετία, επιβαρύνοντας έτι περαιτέρω τη συνολική επιβάρυνση αζώτου, μέσω της κοπριάς. Οι αλλαγές στη γεωργική πολιτική, ιδίως το 1984 και το 1992, συνέβαλαν στη σταθεροποίηση στη μείωση του αριθμού των βοοειδών και των αιγοπροβάτων, πλην όμως οι αριθμοί των χοίρων και των πουλερικών εξακολουθούν να αυξάνονται. Η σύγκριση των περιόδων 2000-2003 και 1996-1999 υποδηλώνει τη συνέχιση των πτωτικών τάσεων των αριθμών των βοοειδών και προβάτων, καθώς και των πουλερικών, αλλά στασιμότητα στους αριθμούς των χοίρων, με μια συνολική μείωση της επιβάρυνσης του αζώτου λόγω κοπριάς, που υπολογίζεται σε 5%.

Η συγκεντρωτική τάση συνεχίστηκε, με αύξηση του αριθμού ζώων στις μεμονωμένες γεωργικές εκμεταλλεύσεις: σήμερα, σε ποσοστό άνω του 50%, οι αγέλες γαλακτοπαραγωγής στην ΕΕ βρίσκονται σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις που εκτρέφουν περισσότερες από 50 αγελάδες, ενώ η μεγάλη πλειονότητα των αγελών αναπαραγωγής χοίρων βρίσκεται σε εκμεταλλεύσεις με περισσότερους από 100 θηλυκούς χοίρους.

Συνολικά, η «πίεση» του αζώτου στα γεωργικά εδάφη της ΕΕ-15 από την κτηνοτροφία (κυρίως αγελάδων, χοίρων, πουλερικών και προβάτων) υπολογίζεται σε 7,6 εκατομμύρια τόνους περίπου ετησίως που διασπείρονται στα γεωργικά εδάφη. Ως εκ τούτου, η συνολική διάχυτη «πίεση» αζώτου, όταν συνυπολογιστούν οι πρόσθετοι 8,9 εκατομ. τόνοι αζώτου από τα ανόργανα λιπάσματα, ανήρχετο περίπου σε 16,5 εκατομ. τόνους το 2003, σε σύγκριση με τους 18 περίπου εκατομ. τόνους του 1999 και τα 17,4 εκατομ. τόνους το 1995.

Οι ανά περιφέρεια εκτιμήσεις του ποσοστού διασποράς αζώτου από την κοπριά (Χάρτης 1) υποδηλώνουν ποσότητες που υπερβαίνουν τα 170 kg/ha ετησίως στο Βέλγιο (Φλάνδρα) και στις Κάτω Χώρες αλλά και, σε τοπικό επίπεδο, στην Ιταλία, τη Γαλλία (Βρετάνη), στην Ισπανία και την Πορτογαλία. Διασπορά του αζώτου κοπριάς σε περιφερειακό επίπεδο σε ποσότητες μεταξύ 120 και 170 kg/ha παρατηρείται επίσης στη Δανία, στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία), σε ορισμένες κομητείες της Ιρλανδίας και της Νότιας Γερμανίας. Εξάλλου, οι προαναφερθείσες περιοχές παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες αναλογίες διασποράς φωσφόρου από την κοπριά των ζώων (άνω των 90 kg φωσφορικών ενώσεων ανά εκτάριο ετησίως για τις περιοχές με την μεγαλύτερη ένταση καλλιέργειών, Χάρτης 2) και τις συνολικές αναλογίες διασποράς αζώτου και φωσφόρου (κοπριά συν χημικά λιπάσματα) με τιμές που υπερβαίνουν, αντιστοίχως, τα 240 kg αζώτου και τα 90 kg φωσφορικών ενώσεων ανά εκτάριο ετησίως (Χάρτες 3 και 4).

Ένας δείκτης των πιέσεων από το άζωτο γεωργικής προέλευσης είναι το «ακαθάριστο ισοζύγιο θρεπτικών ουσιών», το οποίο αντιπροσωπεύει τη διαφορά μεταξύ των εισροών αζώτου (από ανόργανα λιπάσματα, κοπριά, ατμοσφαιρικές εναποθέσεις, δέσμευση από οσπριώδεις καλλιέργειες και άλλες, μικρότερης σημασίας, πηγές) και των εισροών αζώτου (προσλαμβανόμενες ποσότητες από τις καλλιέργειες, βοσκότοπους και εκτάσεις καλλιεργούμενες με κτηνοτροφικά φυτά) ανά εκτάριο χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος, το ακαθάριστο ισοζύγιο αζώτου στην ΕΕ-15 το 2000 ήταν 55 kg/ha, δηλαδή κατά 16% μικρότερο σε σύγκριση με το 1990, κυμαινόμενο από 37 kg/ha (Ιταλία) σε 226 kg/ha (Κάτω Χώρες). Το ακαθάριστο πλεόνασμα του ισοζυγίου του αζώτου μειώθηκε σε όλα τα κράτη μέλη, πλην της Ιρλανδίας και της Ισπανίας (ΕΟΧ, 2005 α).

Στα σχετικώς μικρά πλεονάσματα του ακαθάριστου ισοζυγίου αζώτου σε εθνικό επίπεδο, υποτιμώνται τα πλεονάσματα σε συγκεκριμένες περιοχές. Σε εκτίμηση του ακαθάριστου ισοζυγίου αζώτου (N) που υπολογίστηκε σε περιφερειακό επίπεδο από τη βάση δεδομένων CAPRI¹ όσον αφορά το έτος 2001 (<http://www.agp.uni->

¹ Το CAPRI (Ανάλυση των περιφερειακών επιπτώσεων της ΚΓΠ) αποτελεί ένα μοντέλο του γεωργικού τομέα το οποίο καλύπτει το σύνολο της ΕΕ-27 και την οδηγία σε περιφερειακό επίπεδο (250 περιφέρειες) και στις παγκόσμιες γεωργικές αγορές. Επιτρέπει την ανάλυση του αντίκτυπου των

bonn.de/agpo/rsrch/dynaspat/dynaspat_e.htm), προκύπτει η ετερογένεια μεταξύ περιφερειών της ΕΕ, με πλεονάσματα που κυμαίνονται από 0 έως 300 kg N/ha, ενώ τα μέγιστα επίπεδα παρατηρούνται σε περιοχές με υψηλή πυκνότητα εκτροφής ζώων αλλά και σε περιφέρειες εντατικής καλλιέργειας φρούτων και λαχανικών, σιτηρών και αραβοσίτου, με μη εξισορροπημένη διασπορά λιπασμάτων (Χάρτης 5).

Τα μεγαλύτερα εθνικά πλεονάσματα αζώτου παρατηρούνται σε περιοχές των Κάτω Χωρών και του Βελγίου (> 150 ή 200 kg N/ha). Ωστόσο, τα ίδια επίπεδα πλεονασμάτων παρατηρούνται στη Βρετανία (Γαλλία) και στην περιοχή Vechta Cloppenburg (Κάτω Σαξωνία, Γερμανία). Πλεονάσματα της τάξεως των 100-150 kg N/ha ετησίως παρατηρούνται επίσης σε κράτη μέλη με σχετικώς χαμηλά εθνικά πλεονάσματα, όπως είναι η Ισπανία (Καταλωνία), η Ιταλία (Λομβαρδία), το Ηνωμένο Βασίλειο (Βόρεια Ιρλανδία, Ουαλλία και Δυτική Αγγλία).

Η μεγαλύτερη πυκνότητα ζώων, η οποία οδηγεί σε μεγαλύτερο σταβλισμό ζώων, αποθήκευση κοπριάς και διασπορά κοπριάς, είχε ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη εκπομπή αερίων αμμωνίας και μεγαλύτερες ατμοσφαιρικές εναποθέσεις στα γειτονικά εδάφη και ύδατα, με τιμές μέχρι 50-60 kg αζώτου ανά εκτάριο ετησίως στις εν λόγω περιφέρειες (Σχήμα 1).

Η γεωργία αποτελεί σημαντικό παράγοντα εισροής αζώτου στο υδάτινο περιβάλλον. Σύμφωνα με πρόσφατες μελέτες (ΕΟΧ, 2005β· ΚΚΕρ, 2006), με την οποία επικαιροποιήθηκαν πληροφορίες για τη συμμετοχή των διαφόρων τομέων στη ρύπανση των υδάτων, η γεωργία είναι, χαρακτηριστικά, υπεύθυνη για το 50-80% του συνολικού φόρτου (Χάρτης 6).

Η σημασία της εισροής αζώτου γεωργικής προέλευσης στο φυσικό περιβάλλον επιβεβαιώθηκε από τα δεδομένα που κατέθεσαν πολλά κράτη μέλη (Βέλγιο, Γερμανία, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες και Ηνωμένο Βασίλειο) στις οικείες εκθέσεις σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για τη νιτρορύπανση. Η γεωργία αντιπροσωπεύει, περίπου, το 62% του φορτίου αζώτου στα επιφανειακά ύδατα, (από ένα ελάχιστο ποσοστό της τάξεως του 18% στην Πορτογαλία σε ένα μέγιστο της τάξεως του 97% στη Δανία). Μεγαλύτερες αναλογίες παρατηρούνται στα κράτη μέλη που έχουν συστήσει αποδοτικά συστήματα επεξεργασίας των αστικών και των βιομηχανικών λυμάτων, περιορίζοντας, κατ' αυτό τον τρόπο, δραστικά τα φορτία αζώτου από τις εν λόγω πηγές.

Η συμμετοχή της γεωργίας στις διαρροές αζώτου και φωσφορικών ενώσεων στα ύδατα έχει επιβεβαιωθεί, επίσης, από εκθέσεις που εκπονήθηκαν βάσει της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα. (<http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/wfd/home>). Το 2005, πολλά κράτη μέλη κατέταξαν τον ευτροφισμό και τις σχετικές με αυτόν εισροές γεωργικής προέλευσης στις μείζονες απειλές για την επίτευξη καλής κατάστασης των υδάτων.

διαφόρων στοιχείων της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, των περιβαλλοντικών ή εμπορικών πολιτικών των σχετικών με τη γεωργία της ΕΕ σε περιφερειακό επίπεδο. Στον τομέα του περιβάλλοντος επιτρέπει την εκτίμηση δεικτών, όπως είναι οι εκπομπές αερίων και των ισορροπιών N, P, K σε περιφερειακό επίπεδο.

3. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Όλα τα κράτη μέλη υπέβαλαν επίσημη έκθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2004-2005. Ελλείποντα στοιχεία, ιδίως σε ό,τι αφορά την ποιότητα των υδάτων, τις ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες και τη γεωργία, κατετέθησαν το 2006.

Τα περισσότερα κράτη μέλη ακολούθησαν τις κατευθυντήριες γραμμές υποβολής εκθέσεων που κατήρτισε η Επιτροπή το 2000, δεδομένων όμως των διαφορετικών επιπέδων λεπτομέρειας και των διαφορετικών μορφών των στοιχείων, απαιτήθηκε να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες ολοκλήρωσης των δεδομένων των σχετικών με την ποιότητα του εδάφους και με τον χαρακτηρισμό των ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση περιοχών σε επίπεδο ΕΕ-15. Το Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο δεν είχε υποβάλει έκθεση στην προηγούμενη περίοδο αναφοράς 1996-1999, κατέθεσε πληροφορίες σχετικά και με τις δύο περιόδους αναφοράς.

Οι εκθέσεις που κατέθεσαν τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν, γενικά, τα ζητήματα που απαριθμούνται στο παράρτημα V της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση. Το επίπεδο λεπτομέρειας και πληρότητας των πληροφοριών βελτιώθηκε σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς. Ωστόσο, παραμένουν ελλείψεις όσον αφορά την ποιότητα των υδάτων, ιδίως σχετικά με τον ευτροφισμό των γλυκών και παράκτιων υδάτων, την πρόβλεψη της εξέλιξης της ποιότητας των υδάτων μέσω γεωργικών δεδομένων, όπως είναι η χρήση αζώτου σε ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες και η αξιολόγηση της απόδοσης των προγραμμάτων δράσης.

4. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ, ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Δίκτυο παρακολούθησης

Τα δίκτυα σταθμών δειγματοληψίας πρέπει να καλύπτουν τα υπόγεια ύδατα (ακόμη και εάν δεν χρησιμοποιούνται ως πόσιμο νερό), τα ποτάμια, τις λίμνες και τα φράγματα, τα παράκτια και τα θαλάσσια ύδατα, όπως απαιτεί το άρθρο 6 της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση.

Τα κράτη μέλη έχουν δημιουργήσει δίκτυα παρακολούθησης τα οποία εξασφαλίζουν μία καλή συνολική εικόνα της κατάστασης και των τάσεων που χαρακτηρίζουν τα ύδατα. Η έκταση και ποιότητά τους έχουν βελτιωθεί από τη δεύτερη περίοδο αναφοράς και μετά, τόσο για τα υπόγεια, όσο και για τα επιφανειακά ύδατα. Το 2000-2003 λειτουργούσαν περίπου 20.000 σταθμοί παρακολούθησης των υπογείων υδάτων περίπου, σε σύγκριση με 16.000 το διάστημα 1996-1999. Ο αριθμός των κοινών σταθμών δειγματοληψίας μεταξύ των δύο περιόδων αναφοράς ήταν περίπου 11.100, γεγονός που επέτρεψε την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων στην αξιολόγηση των τάσεων.

Η δειγματοληπτική πυκνότητα στα υπόγεια ύδατα ήταν, κατά μέσον όρο, 12,5 σημεία δειγματοληψίας ανά 1000 km² στην ΕΕ-15. Η υψηλότερη πυκνότητα ήταν στο Βέλγιο,-Βαλλωνία (50 δειγματοληπτικά σημεία ανά 1000 km²) και στις Κάτω Χώρες και την Αυστρία (25-30 δειγματοληπτικά σημεία ανά 1000 km²). Η σχετικά χαμηλή δειγματοληπτική πυκνότητα στη Φινλανδία και στη Σουηδία (0,19 και 0,33 δειγματοληπτικά σημεία ανά 1000 km²) αντιστοίχως, αντανακλά το εκεί υψηλό ποσοστό φυσικών περιοχών. Ορισμένα κράτη μέλη (Δανία, Κάτω Χώρες)

διαβίβασαν δεδομένα παρακολούθησης των υπογείων υδάτων σε διαφορετικά βάθη. Ωστόσο, οι Κάτω Χώρες διαβίβασαν συνολικά δεδομένα (14 συνολικά αριθμητικά δεδομένα από 358 σταθμούς παρακολούθησης) για το βάθος 0-5 μέτρα. Η Ελλάδα δεν διαβίβασε δεδομένα ποιότητας των υπογείων υδάτων με την έκθεσή της, στη συνέχεια όμως διαβίβασε δεδομένα από παρακολούθηση που διενεργήθηκε το 2003. Το Βέλγιο (Φλάνδρα) μείωσε, το 2003, τους σταθμούς παρακολούθησης των υπογείων υδάτων από 392 σε 97.

Ορισμένα κράτη μέλη τα οποία υιοθέτησαν την προσέγγιση του προγράμματος δράσης που αφορά ολόκληρη τη χώρα, όπως η Γερμανία και η Φινλανδία, συνέστησαν ειδικό δίκτυο αξιολόγησης της κατάστασης και των τάσεων της ποιότητας των υδάτων σε περιοχές όπου επικρατούν εντατικές αγροτικές δραστηριότητες, πέραν του γενικού εθνικού δικτύου παρακολούθησης των υπογείων υδάτων.

Την περίοδο 2000-2003 εγκαταστάθηκαν περίπου 22.000 σταθμοί παρακολούθησης των επιφανειακών υδάτων, σε σύγκριση με 14.000 την περίοδο 1996-1999· 12.000 κοινός δειγματοληπτικοί σταθμοί μεταξύ των δύο περιόδων αναφοράς επέτρεψαν τον εντοπισμό των τάσεων. Η δειγματοληπτική πυκνότητα παρουσίασε μεγάλες διακυμάνσεις (από 0,8 σταθμούς παρακολούθησης κατ' ελάχιστο όριο ανά 1000 km² (Ελλάδα) έως 59 (Βέλγιο - Φλάνδρα) και 33 (Ηνωμένο Βασίλειο, Αγγλία) σταθμούς παρακολούθησης ανά 1000 km²).

Τα κράτη μέλη (πλην της Ισπανίας, της Ελλάδας και της Ιρλανδίας) διαβίβασαν λεπτομερή στοιχεία των οικείων προγραμμάτων παρακολούθησης όσον αφορά τη συχνότητα. Η συχνότητα παρακολούθησης κυμαίνεται από 12 έως 24-26 φορές ετησίως για τα επιφανειακά ύδατα, μέχρι 1 έως 6 φορές ετησίως για τα υπόγεια ύδατα.

Τα κράτη μέλη υπέβαλαν δεδομένα γεωγραφικής αναφοράς σε μορφότυπο συμβατό με το Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών (Geographic Information System - GIS)², χρησιμοποιώντας εναρμονισμένους κώδικες και ταξινομήσεις, όπως αναπτύχθηκαν από τις κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή εκθέσεων που κατήρτισε η Επιτροπή το 2000³. Ως εκ τούτου, είναι δυνατή η κατάρτιση συγκεντρωτικών χαρτών για την ποιότητα του εδάφους σε επίπεδο ΕΕ σε σχέση με τη νιτρορρύπανση.

Οι πληροφορίες σχετικά με τον ευτροφισμό, βελτιώθηκαν σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς, πλην όμως ορισμένα κράτη μέλη δεν υπέβαλαν αναφορές για τα κριτήρια που χρησιμοποίησαν για την εκτίμηση του ευτροφισμού και ελάχιστα μόνο διαβίβασαν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης μεμονωμένων υδατικών συστημάτων, ποταμιών ή λιμνών (Αυστρία, η οποία περιορίστηκε στις λίμνες και στον Δούναβη, Βέλγιο, Δανία, Ελλάδα, Φινλανδία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο και Πορτογαλία) και παράκτιων και θαλάσσιων υδάτων (Ιρλανδία, Δανία, Κάτω Χώρες και Φινλανδία). Ορισμένα κράτη μέλη υπέβαλαν αναφορές για μερικές από τις ακόλουθες παραμέτρους ευτροφισμού: ολικό άζωτο, ολικός φωσφόρος, ορθοφωσφορικές ενώσεις, χλωροφύλλα α.

² Στο πλαίσιο της υποβολής της έκθεσης ή αργότερα, κατά τη διάρκεια του 2005 και 2006.

³ ΕΟΚ, ΓΔ Περιβάλλον, 2000. Οδηγία για την νιτρορρύπανση (91/676/ΕΟΚ)· κατάσταση και τάσεις του υδάτινου περιβάλλοντος και γεωργικές πρακτικές. Αναπτυξιακός οδηγός για την έκθεση των κρατών μελών.

Υπόγεια ύδατα

Την περίοδο 2000-2003, στο 17% των σταθμών παρακολούθησης της ΕΕ (μέσες τιμές) σημειώθηκαν συγκεντρώσεις νιτρικών άνω των 50 mg NO₃/l, στο 7% κυμαίνονταν μεταξύ 40 και 50 mg NO₃/l και στο 15% μεταξύ 25 και 40 mg NO₃/l. Στο 61% περίπου των σταθμών για τα υπόγεια ύδατα σημειώθηκαν συγκεντρώσεις κάτω των 25 mg NO₃/l⁴ (Χάρτες 7 και 8).

Σε μεμονωμένα κράτη μέλη διαπιστώθηκαν μεγάλες διαφορές, ανάλογα με το βάθος στο οποίο βρίσκονταν οι σταθμοί παρακολούθησης και με τον τύπο παρακολούθησης. Το Βέλγιο (Φλάνδρα), οι Κάτω Χώρες (0-5 m⁵, συγκεντρωτικά δεδομένα), η Πορτογαλία, η Ισπανία και το Λουξεμβούργο ανέφεραν τα υψηλότερα ποσοστά δειγματοληπτικών σημείων υπογείων υδάτων που υπερέβαιναν τα 50 mg NO₃/l (από 60% έως 20% των σταθμών παρακολούθησης). Επίσης, η Γερμανία και η Φινλανδία ανέφεραν υψηλά ποσοστά σημείων που η συγκέντρωση νιτρικών υπερέβαινε τα 50 mg NO₃/l στα οικεία δίκτυα παρακολούθησης γεωργικών τόπων. Στη Γαλλία και στο Ηνωμένο Βασίλειο (Αγγλία) παρατηρήθηκε υπέρβαση του ορίου των 40 mg NO₃/l σε περισσότερα από το 20% των δειγματοληπτικών σημείων (Σχήμα 2).

Από τη σύγκριση με τα δεδομένα της προηγούμενης περιόδου αναφοράς προκύπτει ότι, σε επίπεδο ΕΕ-15, υπερισχύουν οι σταθερές και φθίνουσες τάσεις (64% των σταθμών παρακολούθησης, εκ των οποίων το 30% παρουσιάζει φθίνουσες τάσεις). Ωστόσο, στο 36% των σταθμών παρακολούθησης παρουσιάζονται, ακόμη, αυξητικές τάσεις (Χάρτης 9 και Σχήμα 3).

Τα κράτη μέλη με αυξητικές τάσεις σε ποσοστό μεγαλύτερο του 30% των σταθμών παρακολούθησης ήταν το Βέλγιο (Βαλλωνία), η Γαλλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Γερμανία, η Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Κάτω Χώρες (βάθος 0-5 m) και το Λουξεμβούργο. Εν γένει ωστόσο, με την εξαίρεση της Ισπανίας, της Γαλλίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και του Βελγίου, το επί τοις εκατό ποσοστό των σταθμών με αύξουσες συγκεντρώσεις νιτρικών αντισταθμίζεται από ανάλογο ή ακόμη και υψηλότερο ποσοστό βελτιούμενης ποιότητας. Τα ρηχά υπόγεια ύδατα της Δανίας και των Κάτω Χωρών παρουσίασαν εντονότερη βελτίωση σε σύγκριση με τα βαθιά υπόγεια ύδατα. Στη Δανία, στην Αυστρία και στη Σουηδία καταγράφηκαν συνολικά σταθερές ή φθίνουσες τάσεις. Δεν κατέστη δυνατός ο προσδιορισμός τάσεων, λόγω της τροποποίησης του δικτύου παρακολούθησης ή/και της έλλειψης δεδομένων, στην Ελλάδα, στην Ιταλία και στο Βέλγιο (Φλάνδρα) (Σχήμα 3).

Επιφανειακά ύδατα

Μέσες συγκεντρώσεις νιτρικών (μέσος ετήσιος όρος) κάτω των 10 mg NO₃/l παρατηρήθηκαν στο 53% των σταθμών παρακολούθησης και συγκεντρώσεις ίσες ή

⁴ Η χωρική κατανομή των σταθμών παρακολούθησης ήταν πλέον ισόρροπη στην τρίτη περίοδο αναφοράς - σε σύγκριση με τη δεύτερη - με καλύτερη ισορροπία μεταξύ των μολυσμένων και μη μολυσμένων περιοχών.

⁵ Αντανακλά τη συγκέντρωση στο πρώτο μέρος υπογείων υδάτων ή υδάτων που απομακρύνονται από την ζώνη προέλευσης

μικρότερες των 2 mg NO₃/l στο 19% των σταθμών παρακολούθησης, ιδίως σε ορεινές περιοχές. Στο 2,5% των σταθμών παρακολούθησης, οι συγκεντρώσεις νιτρικών υπερέβαιναν τα 50 mg NO₃/l και στο 4% οι καταγεγραφομενες τιμές κυμαίνονταν μεταξύ 40 και 50 mg NO₃/l⁶. Τα κράτη μέλη με την υψηλότερη αναλογία δειγματοληπτικών σημείων όπου οι συγκεντρώσεις των νιτρικών υπερέβαιναν τα 50 mg NO₃/l, ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και οι Κάτω Χώρες (4,5%, 2% και 1,2% αντιστοίχως). Τιμές νιτρικών άνω των 40 mg/l κατεγράφησαν στο 11% και 7% των σταθμών παρακολούθησης στο Ηνωμένο Βασίλειο και στη Γαλλία, αντιστοίχως. Υψηλές τιμές, άνω των 25 ή και ακόμη 40 mg NO₃/l, παρατηρήθηκαν στις γεωργικές πεδινές εκτάσεις της Δανίας, των Κάτω Χωρών, του Βελγίου (Φλάνδρα) και της Βορειοδυτικής Αγγλίας. Στο Λουξεμβούργο, στο Βέλγιο (Βαλλωνία), στην Ιρλανδία (νοτιοδυτική), σε ορισμένες περιοχές της Ισπανίας (βορειοανατολική, νότια), στην Ιταλία (βορειοανατολική) και στην Αυστρία (βορειοανατολική, στη λεκάνη απορροής Morava-Dyje) σημαντικό ποσοστό των τιμών κυμάνθηκε μεταξύ των 10 και 25 mg NO₃/l, γεγονός που υποδηλώνει ήδη σημαντικές ροές αζώτου σε λίμνες και θάλασσες, καθώς και σημαντικές ευτροφιστικές επιδράσεις (Χάρτες 10, 11, 12 και Σχήμα 4).

Η σύγκριση με τις ανασκοπήσεις του διαστήματος 1996-1999 υποδηλώνει ότι, στη μεγάλη πλειονότητα των επιφανειακών υδάτων, η συγκέντρωση νιτρικών είναι φθίνουσα ή σταθερή (55% και 31% των σταθμών παρακολούθησης, αντιστοίχως). Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν μία συνολική φθίνουσα πορεία που παρατηρείται στην προηγούμενη περίοδο αναφοράς, πλην όμως, χρειάζονται περαιτέρω δεδομένα για να αξιολογηθεί η επίδραση των κλιματικών συνθηκών και της βελτίωσης της επεξεργασίας των αστικών λυμάτων στην εν λόγω εξέλιξη. Στο 14% των σταθμών παρακολούθησης, η συγκέντρωση αυξάνεται (κυρίως στο Λουξεμβούργο, στη Γαλλία, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στην Πορτογαλία και στο Βέλγιο). Φθίνουσες ή σταθερές συγκεντρώσεις νιτρικών στα επιφανειακά ύδατα αναφέρθηκαν ως γενικευμένες τάσεις (άνω του 90% των σημείων παρακολούθησης) στη Δανία (γλυκά ύδατα), στην Αυστρία, στην Ιρλανδία, στη Σουηδία, στη Γερμανία και στις Κάτω Χώρες (γλυκά ύδατα). Η συχνότητα δειγματοληπτικών σταθμών με αυξητικές τάσεις ήταν ιδιαίτερα υψηλή στη Βορειοδυτική και στη Νότια Ιταλία, στη Νότια Αγγλία, στην Ανατολική Ισπανία και στη Βόρεια Πορτογαλία (Χάρτης 13 και Σχήμα 5).

Η εξέταση και αξιολόγηση της τροφικής κατάστασης των υδάτων εμποδίζεται σημαντικά από τις διαφορές στις μεθόδους και τα κριτήρια που τα κράτη μέλη χρησιμοποίησαν για την αξιολόγηση του ευτροφισμού. Ως αποτέλεσμα τούτου, δεν καταρτίστηκαν χάρτες του ευτροφισμού των επιφανειακών υδάτων της ΕΕ-15. Δορυφορική εικόνα της συγκέντρωσης χλωροφύλλης στις θάλασσες της ΕΕ (Χάρτης 14) επισημαίνει τις περιοχές με ισχυρή ανάπτυξη φυτοπλαγκτού. Η εφαρμογή της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα αναμένεται να επιτρέψει την υπερπήδηση της δυσκολίας αυτής, μέσω της εναρμόνισης των κριτηρίων προσδιορισμού του ευτροφισμού, με την εκτίμηση της οικολογικής κατάστασης και την

⁶ Σημειώτέον ότι θα χρειαζόταν μία περισσότερο εξισορροπημένη κατανομή των δειγματοληπτικών σταθμών για να φιλοτεχνηθεί η συνολική εικόνα της ΕΕ-15. Επί παραδείγματι, οι σταθμοί παρακολούθησης των επιφανειακών υδάτων στο ΗΒ (Αγγλία), οι οποίοι αντιπροσωπεύουν το 30% περίπου του συνολικού αριθμού των σταθμών παρακολούθησης στην ΕΕ-15, με σχετικά υψηλό ποσοστό τιμών στις τρεις κατηγορίες άνω των 25 mg/l, ενδέχεται να στρεβλώνουν την κατανομή συχνότητας στην ΕΕ-15.

αλληλοδιακρίβωση (<http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/objectives.html>). Επιπλέον, καταρτίζεται έγγραφο σχετικών με το αντικείμενο οδηγιών (http://forum.europa.eu.int/Public/irc/env/wfd/library?l=/framework_directive/thematic_documents/13_eutrophication).

5. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΥΠΡΟΣΒΛΗΤΩΝ ΣΤΗ ΝΙΤΡΟΡΡΥΠΑΝΣΗ ΖΩΝΩΝ

Τα κράτη μέλη καλούνται να επανεξετάζουν και, εφόσον κρίνεται σκόπιμο, να αναθεωρούν, τις ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες, τουλάχιστον ανά τετραετία, βάσει των αποτελεσμάτων της παρακολούθησης των υδάτων, σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση. Οι πρώτοι καθορισμοί έπρεπε να έχουν ήδη ολοκληρωθεί το Δεκέμβριο του 1993, με περαιτέρω αναθεωρήσεις ανά τετραετία.

Την περίοδο 2000-2003 επετεύχθη περαιτέρω πρόοδος στον καθορισμό των ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση ζωνών. Σε επτά από τα δεκαπέντε κράτη μέλη προκρίθηκε η επιλογή που προβλέπει η σχετική με τη νιτρορρύπανση οδηγία, δηλ. του μη καθορισμού ειδικών, ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση ζωνών, αλλά της θέσπισης και εφαρμογής προγράμματος δράσης σε ολόκληρο το έδαφος. Πέραν της Αυστρίας, της Δανίας, της Φινλανδίας, της Γερμανίας του Λουξεμβούργου και των Κάτω Χωρών, η Ιρλανδία υιοθέτησε, το Μάρτιο 2003, προσέγγιση που αφορά το σύνολο της επικράτειας.

Άλλα κράτη μέλη ηύξησαν, σε ορισμένες δε περιπτώσεις σημαντικά, τις ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες από το 1999 και μετά: το Ηνωμένο Βασίλειο (από 2,4% σε 32,8% του εδάφους), η Ισπανία (από 5% σε 11%), η Ιταλία (από 2% σε 6%), η Σουηδία (από 9% σε 15%), το Βέλγιο (από 5,8% σε 24%). Η αύξηση στους καθορισμούς δεν αιτιολογήθηκε σε όλες τις περιπτώσεις. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων βασίστηκε στη νιτρορρύπανση των υπογείων υδάτων (π.χ. στα κράτη μέλη της Νότιας Ευρώπης) και στη νιτρορρύπανση των επιφανειακών υδάτων (κριτήρια A2 και A1 του Παραρτήματος 1 της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση)· σε μικρότερο βαθμό βασίστηκε στον ευτροφισμό (επί παραδείγματι, στη Σουηδία και στην περιοχή του Σηκουάνα-Νορμανδίας στη Γαλλία).

Συνολικά, στην ΕΕ-15 ο καθορισμός ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση ζωνών αυξήθηκε από ποσοστό 35,5% του εδάφους στα τέλη του 1999, σε 44% στα τέλη του 2003 (Πίνακας 1 και Χάρτης 14). Από το 2003 και μετά, έγιναν περαιτέρω καθορισμοί, στην Ιταλία, στην Ισπανία, στην Πορτογαλία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Βόρεια Ιρλανδία (Χάρτης 25). Το Βέλγιο θέσπισε τη διαδικασία ούτως ώστε να αυξήσει το οικείο ποσοστό καθορισμών, προκειμένου να περιληφθεί το 42% του εδάφους της Βαλλωνίας και το σύνολο της Φλάνδρας.

Ωστόσο, βάσει της ανασκόπησης των διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με την πίεση του αζώτου και την ποιότητα των υδάτων, ειδικότερα δε όσον αφορά τον ευτροφισμό και τα ρηγά επιφανειακά ύδατα, υπάρχουν ακόμη κενά στον καθορισμό. Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες ούτως ώστε να καλυφθούν τα εν λόγω κενά.

6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΡΑΣΗΣ

Στα τέλη του 2003, όλα τα κράτη μέλη, με την εξαίρεση της Ιρλανδίας, είχαν θεσπίσει, αν και με σημαντική καθυστέρηση, ένα ή περισσότερα προγράμματα δράσης στην επικράτειά τους. Τελικά, η Ιρλανδία θέσπισε το οικείο πρόγραμμα το 2006.

Τα κράτη μέλη διαβίβασαν πληροφορίες σχετικά με τα νεοθεσπισθέντα από το 1991 προγράμματα δράσης, καθώς και για τις τροποποιήσεις έπειτα από την περιοδική επανεξέταση που απαιτεί η οδηγία για τη νιτρορρύπανση.

Η οδηγία για τη νιτρορρύπανση προβλέπει τη δυνατότητα σχεδιασμού και εφαρμογής των προγραμμάτων δράσης για μεμονωμένες ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες ή για τμήματα ζωνών. Η Γαλλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Βέλγιο, προχώρησαν στην επιλογή αυτή και, ως εκ τούτου, περίπου 110 προγράμματα δράσης είχαν συσταθεί στα τέλη του 2003.

Μολονότι επιτελείται πρόοδος στην ποιότητα των προγραμμάτων δράσης, πολλά απ' αυτά εξακολουθούν να έχουν τομείς μη συμμόρφωσης.

Πολλά κράτη μέλη δεν απαίτησαν συμμόρφωση με το πρότυπο διασποράς αζώτου από την κοπριά (από 20.12.2002, 170 kg N/ha).

Ένα άλλο βασικό μέτρο, η ελάχιστη δυναμικότητα αποθήκευσης κοπριάς, δεν επεβλήθη ως υποχρεωτικό μέτρο σε ορισμένα προγράμματα δράσης· σε άλλες περιπτώσεις, η απαιτούμενη δυναμικότητα αποθήκευσης είναι ανεπαρκής για να καλύψει τις περιόδους κατά τις οποίες η διασπορά κοπριάς απαγορεύεται ή είναι αδύνατη λόγω των κλιματικών συνθηκών. Οι απαιτήσεις δυναμικότητας αποθήκευσης που θεσπίζονται στα προγράμματα δράσης κυμαίνονται από 2 έως 12 μήνες, με ευρείες διακυμάνσεις ακόμα και σε λιμνάζουσες περιοχές με συναφείς κλιματικές συνθήκες. Από μελέτες (ERM, 2001) προκύπτει ότι πρέπει να θεσπιστούν ελάχιστα όρια, κυμαινόμενα από 4 μήνες (Μεσογειακές περιοχές) έως 9-11 μήνες (βόρειες περιοχές).

Η ισορροπημένη χρήση λιπασμάτων, ούτως ώστε να περιοριστεί η συνολική εισροή αζώτου μέσω των λιπασμάτων (τόσο κοπριάς όσο και χημικών λιπασμάτων) για την κάλυψη των καλλιεργητικών απαιτήσεων, συνεκτιμώντας τη συμβολή από το έδαφος και άλλες εισροές, εφαρμόζεται επίσης ανεπαρκώς σε πολλά προγράμματα δράσης. Η προσέγγιση που υιοθετείται από τα κράτη μέλη κυμαίνεται από ένα σύστημα ισορροπίας, το οποίο εξασφαλίζει μεθοδολογία υπολογισμών ανά γεωργική εκμετάλλευση, μέχρι τον καθορισμό συνολικών προτύπων εφαρμογής για το άζωτο, για κάθε καλλιέργεια ή ομάδα καλλιεργειών (ολικό άζωτο ή «διαθέσιμο άζωτο»). Σε πολλές περιπτώσεις, ωστόσο, οι διατάξεις είναι πολύ γενικές και δεν θεσπίζουν υποχρεωτικές απαιτήσεις για τους αγρότες.

Άλλες κρίσιμες πτυχές είναι οι ακόλουθες:

- ανεπαρκής διάρκεια ή περιορισμένη δυνατότητα εφαρμογής (για συγκεκριμένα λιπάσματα, καλλιέργειες ή ειδικούς τύπους εδάφους) των μέτρων για περιορισμένες περιόδους διασποράς των λιπασμάτων·

- ανεπαρκή μέτρα διασποράς λιπασμάτων κοντά σε υδατικά συστήματα (μη καθορισμός της ελάχιστης απόστασης για τη διασπορά λιπασμάτων ή υπερβολικά μικρό εύρος των ενδιάμεσων ζωνών όπου δεν διασπείρεται λίπασμα)·
- απουσία περιορισμών ή ανεπαρκείς περιορισμοί διασποράς λιπασμάτων σε έδαφος με απότομη κλίση, μολονότι είναι βασικής σημασίας παράμετροι για την αποφυγή διαρροών αζώτου λόγω διαβρώσεως, απορροής και βαθειάς αποστράγγισης·
- η απουσία περιορισμών για τη διασπορά λιπασμάτων όταν οι συνθήκες του εδάφους είναι ακατάλληλες (κορεσμός με ύδατα, πλημμύρες, κάλυψη με χιόνια και παγωμένο έδαφος).

Ωστόσο, παρά την ανάγκη περαιτέρω βελτιώσεων, το 2000-2003 πραγματοποιήθηκαν βήματα προόδου μέσω του σχεδιασμού και της εφαρμογής νέων προγραμμάτων δράσης και της βελτίωσης των μέτρων των υφιστάμενων προγραμμάτων δράσης στο πλαίσιο της περιοδικής αναθεώρησης. Περαιτέρω βήματα πραγματοποιούνται τώρα με τη βελτιωμένη ποιότητα των μέτρων. Ανασκόπηση της πρόσφατης προόδου σχετικά με τα μέτρα του προγράμματος δράσης υπάρχει στο Παράρτημα.

7. ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ

Η οδηγία για τη νιτρορρύπανση παρέχει τη δυνατότητα παρέκκλισης όσον αφορά τη μέγιστη ποσότητα των 170 kg αζώτου ανά εκτάριο ετησίως που διασπείρεται με την κοπριά, εφόσον προσκομίζονται αποδείξεις για την, μολοταύτα, επίτευξη των στόχων της οδηγίας. Οι παρεκκλίσεις απαιτούν απόφαση της Επιτροπής μετά από θετική γνωμοδότηση της Ρυθμιστικής Επιτροπής για την Νιτρορρύπανση, η οποία επικουρεί την Επιτροπή στην εφαρμογή. Ο κατάλληλος καθορισμός των ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση ζωνών και τα προγράμματα δράσης που συμμορφούνται πλήρως με την οδηγία για τη νιτρορρύπανση αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για κάθε παρέκκλιση, ενώ οι ίδιες οι παρεκκλίσεις εφαρμόζονται μόνο για τη διάρκεια του προγράμματος δράσης. Κατάλογος των παρεκκλίσεων που επετράπησαν μέχρι τον Δεκέμβριο του 2006 υπάρχει στο Παράρτημα.

8. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη, με την εξαίρεση της Ιταλίας, της Πορτογαλίας και της Ελλάδας, διαβίβασαν ορισμένα τουλάχιστον στοιχεία για τις μεθόδους αξιολόγησης (μοντέλα προσομοίωσης και αναλύσεις τάσεων), για την εκτίμηση των τάσεων στις αγροτικές πιέσεις ή/και την εξέλιξη της ποιότητας των υδάτων.

Ωστόσο, λίγα είναι τα κράτη μέλη που κατέθεσαν ποσοτικά στοιχεία για το χρονοδιάγραμμα στο οποίο προβλέπεται να επιτευχθεί είτε σταθεροποίηση στα παρόντα επίπεδα ρύπανσης, είτε αποκατάσταση της ποιότητας των υδάτων (τόσο από πλευράς νιτρορρύπανσης, όσο και ευτροφισμού). Η δυσκολία συναγωγής συμπερασμάτων εξαρτάται από τη σωρεία παραγόντων αβεβαιότητας που αφορούν, λόγου χάριν, το κλίμα και τις διαδικασίες μεταφοράς στα εδάφη.

Ως γενικό συμπέρασμα συνάγεται ότι θα απαιτηθούν πολλά έτη προτού σημειωθούν βελτιώσεις στην ποιότητα των υδάτων από την εφαρμογή των μέτρων των προγραμμάτων δράσης και την αλλαγή των γεωργικών πρακτικών (συμπεριλαμβανομένου του περιορισμού του αριθμού των ζώων). Στις λίγες περιπτώσεις στις οποίες παρέχεται χρονοδιάγραμμα της αποκατάστασης της ποιότητας των υδάτων (ενίοτε ως αποτέλεσμα προσομοίωσης για συγκεκριμένες λεκάνες απορροής), αυτό κυμαίνεται από 2-4 έτη έως άνω των 30.

9. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΠΙ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙ

Επί του παρόντος, η εφαρμογή της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση είναι ατελής, όπως υποδηλώνουν πολλές διαδικασίες επί παραβάσει (7 σε 15 κράτη μέλη, Πίνακας 2), κυρίως για ανεπαρκή καθορισμό των ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση ζωνών και για μη συμμόρφωση των προγραμμάτων δράσης.

10. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ ΓΙ ΑΤΗ ΝΙΤΡΟΡΡΥΠΑΝΣΗ ΣΤΑ ΝΕΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ (ΕΕ-10)

Η εφαρμογή της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση βρίσκεται σε εξέλιξη στα νέα κράτη μέλη. Σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί στις διαπραγματεύσεις προσχώρησης, τα νέα κράτη μέλη εκπλήρωσαν τις οικείες υποχρεώσεις εξασφαλίζοντας τη μεταφορά στην αντίστοιχη έννομη τάξη, με την εγκατάσταση δικτύου παρακολούθησης των υδάτων και με τον καθορισμό των ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση ζωνών. Προγράμματα δράσης έχουν τώρα δρομολογηθεί σε όλα τα νέα κράτη μέλη. Η Επιτροπή αναλύει τους χαρακτηρισμούς και τα προγράμματα δράσης, προκειμένου να εκτιμήσει τη συμμόρφωσή τους με την οδηγία για τη νιτρορρύπανση. Τρία από τα δέκα νέα κράτη μέλη (Μάλτα, Σλοβενία και Λιθουανία) υιοθέτησαν προσέγγιση στην οποία λαμβάνεται υπόψη η επικράτεια συνολικά και, ως εκ τούτου, απεφάσισαν να μην καθορίσουν ειδικές, ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση, ζώνες, αλλά να εφαρμόσουν ένα πρόγραμμα δράσης σε ολόκληρη την επικράτεια. Επτά κράτη μέλη όρισαν ως ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες ένα ποσοστό της επικράτειας που κυμαίνεται από 2,5% (Πολωνία) έως 48% (Ουγγαρία).

11. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με την τρίτη έκθεση για την εφαρμογή της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση για την περίοδο αναφοράς 2000-2003, η οποία υποβλήθηκε από τα κράτη μέλη της ΕΕ-15, παρουσιάζεται κάποια βελτίωση στην ποιότητα της παρακολούθησης και της υποβολής εκθέσεων.

Όσον αφορά την ποιότητα των υδάτων, και συγκεκριμένα των υπογείων υδάτων, μολονότι η συνολική τάση υποδηλώνει σταθερότητα ή βελτίωση στο 64% των περιοχών, παρατηρήθηκε αύξηση της νιτρορρύπανσης στο 36% των περιοχών, ενώ στο 17% των περιοχών παρατηρήθηκε συγκέντρωση νιτρικών άνω των 50 mg ανά λίτρο. Όσον αφορά τα επιφανειακά ύδατα, παρατηρήθηκαν σταθερές ή φθίνουσες συγκεντρώσεις νιτρικών στο 86% των περιοχών παρακολούθησης, επιβεβαιώνοντας τις τάσεις που ήδη παρατηρήθηκαν σε πολλά κράτη μέλη στην προηγούμενη έκθεση. Ωστόσο, χρειάζονται περαιτέρω δεδομένα προκειμένου να αξιολογηθεί η επίδραση

των κλιματικών συνθηκών και της βελτίωσης στην επεξεργασία των αστικών λυμάτων στην εν λόγω εξέλιξη.

Τα τελευταία χρόνια έχουν σημειωθεί σημαντικά βήματα προόδου όσον αφορά τόσο τον καθορισμό των ευπρόσβλητων ζωνών, όσο και τα προγράμματα δράσης. Οι ευπρόσβλητες ζώνες αυξήθηκαν από 35,5% του εδάφους της ΕΕ-15 το 1999, σε άνω του 44% το 2003, ενώ ακολούθησαν στη συνέχεια και άλλοι καθορισμοί. Ωστόσο, βάσει της εξέτασης των διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με την πίεση του αζώτου και την ποιότητα των υδάτων, η Επιτροπή θεωρεί ότι υπάρχουν ακόμη ελλείψεις στον καθορισμό, οι οποίες πρέπει να καλυφθούν.

Η πρόοδος στην ποιότητα των προγραμμάτων δράσης υπήρξε σημαντική τα τελευταία χρόνια και αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων στις μελλοντικές περιόδους αναφοράς.

Σύμφωνα με τη συνολική ανάλυση της Επιτροπής, πραγματοποιούνται σημαντικά βήματα προόδου όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση, πλην όμως χρειάζονται ακόμα περαιτέρω προσπάθειες για τη βελτίωση των καθορισμών και για την ποιότητα των προγραμμάτων δράσης, ούτως ώστε να επιτευχθούν πλήρως οι στόχοι της οδηγίας σε σχέση με την ποιότητα των υδάτων. Η Επιτροπή προσβλέπει στην αύξηση της εν προκειμένω συνεργασίας με τα κράτη μέλη.